

Szkice z dziejów polskiej orientalistyki

Tom VI

Praca zbiorowa pod redakcją naukową
Tadeusza Majdy

Szkice z dziejów
polskiej orientalistyki
Tom VI

Szkice z dziejów
polskiej orientalistyki
Tom VI

Praca zbiorowa pod redakcją naukową
Tadeusza Majdy

Warszawa 2013

WUW

Recenzenci
Marek Dziekan
Ewa Siemienieć-Golaś

Redaktor prowadzący
Maria Szewczyk

Redakcja
Danuta Wojcieszak

Korekta
Ruta Matuszak

Skład i łamanie
Dariusz Górski

ISBN 978-83-235-1553-1 (PDF)

© Copyright by Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013

Publikacja dofinansowana przez Wydział Orientalistyczny Uniwersytetu
Warszawskiego i Rektora Uniwersytetu Warszawskiego

Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego
00-497 Warszawa, ul. Nowy Świat 4
www.wuw.pl; e-mail: wuw@uw.edu.pl
Dział Handlowy WUW: tel. (48 22) 55-31-333; e-mail: dz.handlowy@uw.edu.pl
Księgarnia internetowa: www.wuw.pl/ksiegarnia

Wydanie 1

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	5
Kamila Stanek – <i>Profesor Tadeusz Majda – sylwetka badacza</i>	11
Tadeusz Majda – <i>Badania nad językiem i literaturą osmańską w Polsce</i>	49
Roman Marcinkowski – <i>Z dziejów polskiej hebraistyki</i>	72
Anna Parzymies – <i>Badania nad językiem Protobułgarów Naddunajskich</i>	106
Jerzy Tulisow – <i>Mongolia i Mongołowie w literaturze staropolskiej</i>	119
Ewa Machut-Mendecka – <i>Twórczość Sad Allaha Wannusa na tle arabskiego teatru narracyjnego</i>	160
Maria Kozłowska – <i>Losy zaginionego archiwum Stanisława Korwina-Pawłowskiego</i>	188

CONTENTS

Introduction	5
Kamila Stanek – <i>Professor Tadeusz Majda – biography of a scholar</i>	11
Tadeusz Majda – <i>Research studies in Ottoman language and literature in Poland</i>	49
Roman Marcinkowski – <i>History of the Hebrew studies in Poland</i>	72
Anna Parzymies – <i>Research studies in the language of the Danubian Protobulgars</i>	106
Jerzy Tulisow – <i>Mongolia and Mongols in Old Polish Literature</i>	119
Ewa Machut-Mendecka – <i>Writings of Sad Allah Wannus – on the background of Arab Narrative Theatre</i>	160
Maria Kozłowska – <i>History of the disappeared archives of Stanisław Korwin-Pawłowski</i>	188

WSTĘP

Idea stworzenia serii wydawniczej, poświęconej historii studiów orientalistycznych w Polsce, zrodziła się w warszawskim środowisku orientalistycznym w latach pięćdziesiątych dwudziestego wieku. Pierwszy tom serii, pod tytułem *Szkice z dziejów polskiej orientalistyki*, ukazał się w 1957 roku. Redaktorem tomu był prof. Stefan Strelcyn, niezwykle aktywny na polu wydawnictw orientalistycznych, należał m.in. do zespołu kierującego serią wydawniczą katalogów rękopisów orientalnych ze zbiorów polskich. Następne dwa tomy, wydane po kilkuletniej przerwie w 1966 i 1969 roku, redagował prof. Jan Reychman, wielce zasłużony dla badań nad dziejami polskiej orientalistyki i wpływami kultury orientalnej w Polsce. Tom pierwszy *Szkiców* był wydany z inicjatywy Państwowego Wydawnictwa Naukowego, natomiast kolejne dwa ukazały się jako publikacje Zakładu Orientalistyki Polskiej Akademii Nauk. Po długiej przerwie od momentu wydania trzeciego tomu z inicjatywy piszącego te słowa, Instytut Orientalistyczny (obecnie Wydział Orientalistyczny) Uniwersytetu Warszawskiego podjął się wznowienia serii wydawniczej *Szkiców*. Tom czwarty ukazał się w 2007 roku, zachowano w nim ciągłość numeracji jak i zakres tematyczny pierwszych tomów, powierzając publikację *Szkiców* Wydawnictwom Uniwersytetu Warszawskiego.

Szósty tom *Szkiców z dziejów polskiej orientalistyki* przynosi różnorodny i ciekawy materiał wzbogacający wiedzę o studiach orientalistycznych i badaniach naukowych prowadzonych w Polsce w ostatnich dziesięcioleciach. Tematyka esejów odnosi się do wybranych dziedzin badawczych, które znajdują się w kręgu zainteresowań polskich orientalistów. W tomie znalazł się esej Kamili Stanek ukazujący sylwetkę

naukową profesora Tadeusza Majdy. Dwa inne odnoszą się do wybranych dziedzin badań, jak esej Tadeusza Majdy ukazujący – w ujęciu chronologicznym – badania nad językiem i literaturą osmańską, oraz esej Romana Marcinkowskiego przedstawiający dzieje studiów hebraistycznych w Polsce. Z kolei Jerzy Tulisow zaznajamia czytelnika z obrazem Mongolii i Mongołów w dawnej literaturze polskiej, a Anna Parzymies przedstawia rozwój badań w Polsce i w Europie nad językiem Protobułgarów Naddunajskich. *Szkice* prezentują również wyniki własnych badań, jak to ma miejsce w eseju Ewy Machut-Mendeckiej o twórczości dramatycznej Sad Allaha Wannusa. W dziale dokumentacji naukowej znalazła się historia cennego archiwum orientalisty Stanisława Korwin-Pawłowskiego.

Mamy nadzieję, że bogata i zróżnicowana pod względem tematycznym wiedza zawarta w prezentowanych esejach będzie przydatna w badaniach orientalistycznych i z pewnością zainteresuje wszystkich zajmujących się historią i kulturą Orientu.

Tadeusz Majda

INTRODUCTION

The idea to establish a publishing series devoted to the history of Oriental studies in Poland arose in the fifteenth of the twenty century in the Warsaw Oriental milieu. The first volume under the title *Sketches on the History of Polish Oriental Studies* appeared in 1957, edited by Professor Stefan Strelcyn, who made a great attention to the publications on Orient. He was among other a member of the committee for editing the catalogues of Oriental manuscripts in Polish collections. The next two volumes were published some years later in 1966 and 1969, edited by Professor Jan Reychman, a man of merit in the field of the researches of the history of Oriental studies in Poland and on the impact of Oriental culture on the Polish culture. The first volume of *Sketches* was published at the initiative of the State Scientific Publishing House (PWN), the next two were published by the Oriental Institute of the Polish Academy of Sciences. After a long interval the publishing of the *Sketches* at the initiative of the editor of this volume the Institute of Oriental Studies (nowadays Faculty) of the University of Warsaw has taken the task of continuing the editing of the *Sketches*. The fourth volume appeared in 2007, the continuity of numeration was preserved, as well as the scope of the themes which were proposed for the first volumes. The editing of the *Sketches* was taken over by the Publishing House of the University of Warsaw.

Th sixth volume of the *Sketches* brings an interesting source material which enriches the knowledge of the research studies undertaken in Poland in the last decades. The themes of the essays refer to selected fields of studies being actually studied by the Polish orientalists. An essay written by Kamila Stanek presents the scientific

career of Professor Tadeusz Majda. Two essays refer to some selected fields of studies, like one of the them written by Tadeusz Majda, presenting in a chronological approach the research studies on Ottoman language and literature, and an another one written by Roman Marcinkowski gives the history of the Hebrew studies in Poland. Another essay by Jerzy Tulisow aims to acquaint the reader with the image of Mongolia and the Mongols in old Polish literature. In an essay written by Anna Parzymies we come across a study on the language of the Danubian Protobulgars undertaken in Poland and in Europe. The *Sketches* present also the results of individual studies, like that one written by Ewa Machut Mendecka on the Arab drama writings by Sad Allah Wannus. The documentary part of the *Sketches* presents the history of a rediscovered archives of the Polish orientalist, Stanisław Korwin-Pawłowski.

We hope that the rich and diversified subjects presented in the *Sketches* will be useful in various research studies, and we are convinced that the essays will be accepted and pleased by all who are concerned with the history and culture of the Orient.

Tadeusz Majda

Kamila Stanek

PROFESOR TADEUSZ MAJDA – SYLWETKA BADACZA

W niniejszym szkicu chciałabym ukazać wszechstronność zainteresowań Profesora na wielu płaszczyznach studiów orientalistycznych, i to nie tylko turkologii, lecz także arabistyki czy sztuki islamu. Zainteresowaniom tym towarzyszy ogromna pasja, z jaką Profesor podejmuje coraz to nowe wyzwania i poświęca się swej pracy. Profesor Tadeusz Majda może poszczycić się bogatym dorobkiem naukowym, osiągnięciami na polu dydaktycznym i oświatowym, a także aktywnością i udziałem w życiu uniwersyteckim jako kierownik Zakładu Turkologii, dyrektor Instytutu Orientalistycznego i dziekan Wydziału Neofilologii. Osobne miejsce zajmuje Jego działalność badawcza i propagowanie sztuki i kultury tureckiej oraz sztuki islamu. Osiągnięcia w dziedzinie turkologii zostały docenione przez Senat Uniwersytetu Ankarskiego, który w 2003 roku uhonorował Profesora Tadeusza Majdę tytułem doktora *honoris causa*. W tym samym roku został odznaczony medalem przez Fundację Kultury Tureckiej za upowszechnianie języka i kultury tureckiej.

Wykaz publikacji Profesora ukazał się drukiem w 2006 roku w książce *Studies in Oriental Art and Culture in Honour of Professor Tadeusz Majda* (Warszawa, Wydawnictwo Dialog 2006), uznałam więc za celowe zamieszczenie całej bibliografii w formie poprawionej i uzupełnionej najnowszymi danymi. W tej części szkicu podaję również informacje o działalności dydaktycznej, udziale w kongresach i konferencjach, prowadzonych za granicą wykładach oraz działalności w Muzeum Narodowym w Warszawie.

Profesor Tadeusz Majda urodził się w 1930 roku w Skolimowie koło Warszawy, (obecnie Konstancin-Jeziorna) w rodzinie nauczycielskiej.

Po wojnie rozpoczął naukę w Liceum Ogólnokształcącym w Słupsku. Po zdaniu matury, za namową swych nauczycieli wybrał studia orientalistyczne w Instytucie Orientalistycznym Uniwersytetu Warszawskiego. W 1951 roku Instytut Orientalistyczny ogłosił rozpoczęcie regularnych studiów dziennych na dziewięciu kierunkach.

Po egzaminie wstępnym i pomyślnie przeprowadzonej rozmowie kwalifikacyjnej rozpoczął studia turkologiczne pod kierunkiem profesorów: Ananiasza Zajączkowskiego, Jana Reychmana i Józefa Bielawskiego. Studia obejmowały naukę trzech języków Bliskiego Wschodu: tureckiego, arabskiego i perskiego, oraz literaturę i historię Turcji, krajów arabskich i Iranu. Zainteresowania wykładowców, a zwłaszcza Mistrza Profesora Ananiasza Zajączkowskiego, wywarły silny wpływ na Jego zainteresowania, skupiające się przede wszystkim na osmanistyce i językach grupy kipczackiej. Natomiast zainteresowania sztuką turecką i szerzej sztuką islamu rozpoczęły się w latach 70., w okresie opracowywania katalogu rękopisów perskich i tureckich, a następnie opracowania wspólnie z mgr Aliną Mrozowską albumu miniatur tureckich strojów i scen rodzajowych ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, albumu pochodzącego z dawnej biblioteki królewskiej Stanisława Augusta.

Praca magisterska dotyczyła opracowania języka zbioru poezji – dywanu sułtana Sulejmana Wspaniałego o zawołaniu poetyckim *Muhibbi (Miłośnik)*, na podstawie wczesnej kopii rękopiśmiennej ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Praca doktorska *Wątek Yusuf u Züleyha w literaturze tureckiej do XV wieku*, poświęcona była jednemu z najbardziej rozpowszechnionych na Bliskim Wschodzie i Azji Środkowej wątkowi literackiemu, mającemu swe źródło w Koranie i komentarzach do Koranu. Rozprawa habilitacyjna *Rozwój języka tureckiego w XVII wieku* jest studium siedemnastowiecznego języka osmańskiego w języku hiszpańskim na podstawie rękopisu ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

Profesor Tadeusz Majda pełnił szereg funkcji na Uniwersytecie Warszawskim (obecnie na Wydziale Orientalistycznym). Przez wiele lat był kierownikiem Zakładu Turkologii, dyrektorem Instytutu Orientalistycznego (1981–1984), dziekanem Wydziału Neofilologii (1985–1986). Od 1990 roku przez ponad 20 lat kierował Studium Europy Wschodniej i Azji Środkowej istniejącym przy Instytucie Orientalistycznym.

POLSKA RZECZPOSPOLITA LUDOWA

UNIwersytet WARSZAWSKI

WYDZIAŁ **FILOLOGICZNY**

DYPLOM

OBYWATEL **TADEUSZ MAJDA**

URODZONY DZIA **18 SIERPNIA** **1930** ROKU

W **SKOLIMOWIE**

NA PODSTAWIE PRZEDŁOŻONEJ PRACY DOKTORSKIEJ POD TYTUŁEM

"WATEK LITERACKI JUSUF U ZULEJCHA W LITERATURZE

TURECKIEJ (DO XV w.)"

I ZŁOŻONYCH EGZAMINÓW DOKTORSKICH **Z HISTORII**

LITERATURY LUDÓW TURECKICH DO KOŃCA XV WIEKU

ORAZ Z HISTORII FILOZOFII

Z WYNIKIEM BARDZO DOBRYM

ORAZ PO SPEŁNIENIU WSZYSTKICH WARUNKÓW WYMIENIONYCH

PRZEPISAMI USTAWY Z DZIA 5 LISTOPADA 1958 ROKU O SZKOŁACH

WYŻSZYCH (DZ. U. NR 68, POZ. 336)

UZYSKAŁ STOPIEŃ NAUKOWY DOKTORA

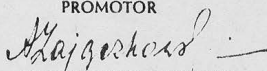
NAUK HUMANISTYCZNYCH

NADANY UCHWAŁĄ RADY WYDZIAŁU **FILOLOGICZNEGO**

UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

Z DZIA **14 GRUDNIA** **1963** ROKU

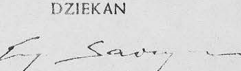
PROMOTOR

PROF. DR. ANANIASZ ZAJĄCZKOWSKI

REKTOR

PROF. DR. STANISŁAW TŮRSKI

DZIEKAN

PROF. DR. EUDYMUSZ SAWRYMOWICZ

NR **905**

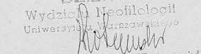
WARSZAWA, DZIA **12 MAJA**

1966 ROKU

ZA ZGODNOŚĆ

DZIEKAN

Wydział Filologiczny
Uniwersytetu Warszawskiego

prof. dr. Wiesław Kotarski

1. Dyplom uzyskania stopnia doktora nauk humanistycznych

Uniwersytet Ankarcki

Pan Tadeusz Majda
Profesor Turkologii Uniwersytetu Warszawskiego

położył niezliczone zasługi dla światowej turkologii, jest od lat wybitnym ambasadorem naszej kultury. Wypłynął i oświecił drogę dla Wydziału Turkologii, wychował liczne zastępy wartościowych absolwentów. Jest twórcą dzieł o historii i literaturze tureckiej, o współczesnych dialektach tureckich a także propagatorem wiedzy o tureckiej sztuce islamu.

Dla tych niezwykłych zasług zgodnie z propozycją Wydziału Humanistycznego
Senat Uniwersytetu Ankarckiego
decyzją z dnia 10 października roku 2003 postanowił przyznać

Szanownemu Panu
Profesorowi Tadeuszowi Majdzie
tytuł doktora honoris causa.

Tytuł ten został wręczony podczas uroczystości, która odbyła się
20 stycznia roku 2004.

Prof. dr Nusret Aras
Rektor

2. Tytuł doktora *honoris causa* Uniwersytetu Ankarckiego w 2004 r.

Przebieg pracy naukowej Profesora nierozzerwalnie związany jest z Uniwersytetem Warszawskim. Utrzymywał również kontakty naukowe z orientalistycznymi ośrodkami zagranicznymi, gdzie prowadził badania, wygłaszał wykłady, brał udział w sympozjach, konferencjach i uczestniczył w projektach badawczych. Jako stypendysta przebywał w Egipcie w 1961 roku, prowadząc badania archiwalne i biblioteczne. Odbił kilka staży naukowych i badawczych: w Turcji (1968), Cambridge, stypendium British Council (1974), na Uniwersytecie Wileńskim (1974), Uniwersytecie w Strasburgu (1978), Uniwersytecie w Sarajewie (1978), Uniwersytecie w Minneapolis (1988), staż badawczy w dziedzinie sztuki islamu w muzeach w Nowym Jorku, Bostonie, Waszyngtonie (1992) oraz na Uniwersytecie Wileńskim (1993). Ośrodki orientalistyczne, w których Profesor prowadził wykłady, to: University of Cambridge, University of Bloomington, Istituto Universitario Orientale w Neapolu, Université de Strasbourg, Uniwersytet w Sarajewie, Uniwersytet w Bambergu.

Ważne daty w karierze akademickiej:

- 1955 – zatrudnienie na V roku studiów w charakterze zastępcy asystenta w Zakładzie Turkologii Instytutu Orientalistycznego
- 1956 – uzyskanie tytułu magistra i zatrudnienie na stanowisku asystenta w Zakładzie Turkologii Instytutu Orientalistycznego
- 1965 – uzyskanie tytułu doktora
- 1982 – uzyskanie tytułu doktora habilitowanego
- 1990 – kierownik Studium Europy Wschodniej i Azji Środkowej przy Instytucie Orientalistycznym (obecnie Studium Europy Wschodniej) Uniwersytetu Warszawskiego, które od 1988 do 1990 roku nosiło nazwę Seminarium Problemów Narodowościowych Związku Radzieckiego i Europy Środkowej
- 1990 – uzyskanie tytułu profesora nadzwyczajnego
- 1998 – uzyskanie tytułu profesora zwyczajnego
- 2004 – nadanie tytułu doktora *honoris causa* przez Uniwersytet Ankarški¹.

¹ <http://arsiv.ankara.edu.tr/text/yazicidostu.php?yad=1803>; *Törende bir konuşma yapan Ankara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Nusret Aras [...] »Prof. Dr. Tadeusz*

3. Dokument przyznania członka korespondenta Tureckiego Towarzystwa Historycznego, Ankara, 18 października 1988 r.

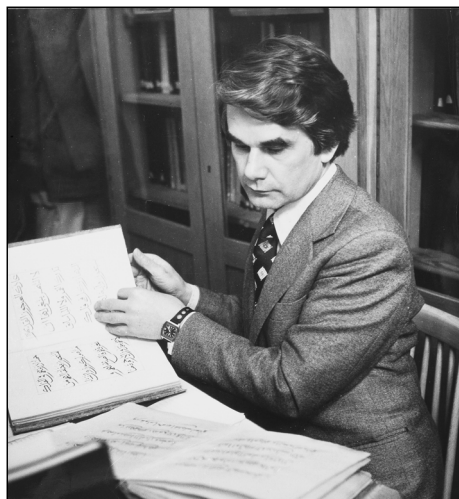
Od uzyskania tytułu magistra minęło 57 lat, a zainteresowania i praca Profesora na rzecz zgłębiania, badania języka, literatury, kultury i sztuki tureckiej oraz sztuki islamu nie tylko nieustają, lecz każdego roku przynoszą kolejne artykuły, książki, wystawy i projekty badawcze.

Szerokie spektrum zainteresowań Profesora odzwierciedla jego praca i działalność, która ukazuje go jako naukowca (opracowywanie tekstów osmańskich i tureckich, publikacje, recenzje, udział sympo-

Majda'nın Türkoloji bilimine katkıları yadsınamaz bir gerçektir. Gerek tarihi Türk yazı dillerine ve edebi türlerine, gerekse günümüz Türkçelerine dair verdiği yapıtlar, ayrıca Türk-İslam sanatını tanıtmaya çabaları her türlü övgüye değer uğraşlardır. Uluslararası düzlemde hiç bıkmadan usanmadan sunduğu bildiri ve konferanslarla dünyanın dört bir yanında Türk kültürünü temsil eden, Türkoloji kongrelerinin aranan kişisi olan bu değerli bilim adamı çok sayıda araştırmacının yetişmesinde önemli katkılar vermiştir. Ülkemizle diğer ülkeler arasında yapıcı bir köprü oluşturan bu seçkin bilim adamına Türkoloji bilimine yaptığı saygın katkılardan dolayı çok teşekkür eder, onursal doktora payesini Ankara Üniversitesi'nin Rektörü sıfatıyla sunmaktan büyük bir onur duyuyum» dedi.

zjach naukowych, organizacja konferencji), jako wykładowcę (prowadzenie wykładów, wydawanie podręczników akademickich i antologii, opieka nad pracami magisterskimi, doktorskimi), jak i pracownika Muzeum Narodowego w Warszawie (przygotowywanie wystaw, opracowywanie katalogów i artykułów o sztuce). Prace naukowe Profesora koncentrowały się w dużej mierze na piśmiennictwie w języku osmańsko-tureckim oraz w językach tureckich z grupy kipczackiej (mamelucko-kipczacki, język Złotej Ordy, czagatajski), z drugiej strony publikacje dydaktyczne i wykłady, i wreszcie publikacje odnoszące się do kultury i sztuki islamu, ze szczególnym uwzględnieniem sztuki tureckiej i perskiej, a także okolicznościowe wywiady i spotkania ze studentami ukazują wszechstronną wiedzę oraz świadczą o umiejętności dzielenia się nią z innymi. Dlatego sądzę, że określenie Profesora jako „człowieka renesansu” nie jest wielką przesadą, gdyż niewielu badaczy podejmuje się tylu, tak różnorodnych zadań – publikowania opracowań poczynając od języka, literatury, tłumaczeń, przez tematykę kultury, po orientalną sztukę, architekturę, stroje i broń. Już sam przegląd zamieszczonej poniżej bibliografii oraz wykaz tematów prac, których Profesor był promotorem, a także tematyka rozpraw habilitacyjnych, w których brał udział, i prac, które redagował i recenzował, świadczą o wiedzy i pasji z jaką jest przekazywana innym.

4. Przy opracowywaniu rękopisów orientalnych w Zakładzie Turkologii Instytutu Orientalistycznego UW, 1965 r.

5. Uroczystość ślubowania podczas wręczania dyplomu doktoratu. Na zdjęciu promotor Profesor Ananiasz Zajączkowski, 1965 r.

6. Uroczystość wręczenia doktoratów w Sali Senatu Uniwersytetu Warszawskiego, 2011 r. Na zdjęciu z doktor Kamilą Stanek

7. Członkowie Komitetu Organizacyjnego VII Międzynarodowego Kongresu Sztuki Tureckiej w Warszawie we wrześniu 1983 r. Przed gmachem Rektoratu Uniwersytetu Warszawskiego – Władysław Kubiak, Tadeusz Majda (przewodniczący), Zdzisław Żygulski jr.

8. Na sympozjum CIEPO w University of Minnesota w Minneapolis, sierpień 1988 r. Od lewej Halil İnalçık, Howard Reed, Gyorgy Hazai, Tadeusz Majda, Caesar Farah, Jean-Louis Bacqué-Grammont

9. Na dziedzińcu Muzeum Sztuki Tureckiej i Islamu w Stambule w czasie otwarcia Wystawy „Wojna i Pokój. Stosunki polsko-tureckie od XV-do XIX wieku”, czerwiec 1999 r. Od lewej Dyrektor Muzeum Narodowego w Krakowie Tadeusz Chruścicki, Wiceminister Kultury i Sztuki Kazimierz Żurowski, profesor Tadeusz Majda

10. Podczas otwarcia wystawy „Wojna i Pokój. Stosunki polsko-tureckie od XV do XIX wieku” w Muzeum Sztuki Tureckiej i Islamu w Stambule. Na zdjęciu Wicedyrektor Muzeum Narodowego w Warszawie Kazimierz Stachurski i profesor Tadeusz Majda